

PEARSON, L'HOME DE L'ELECTRICITAT

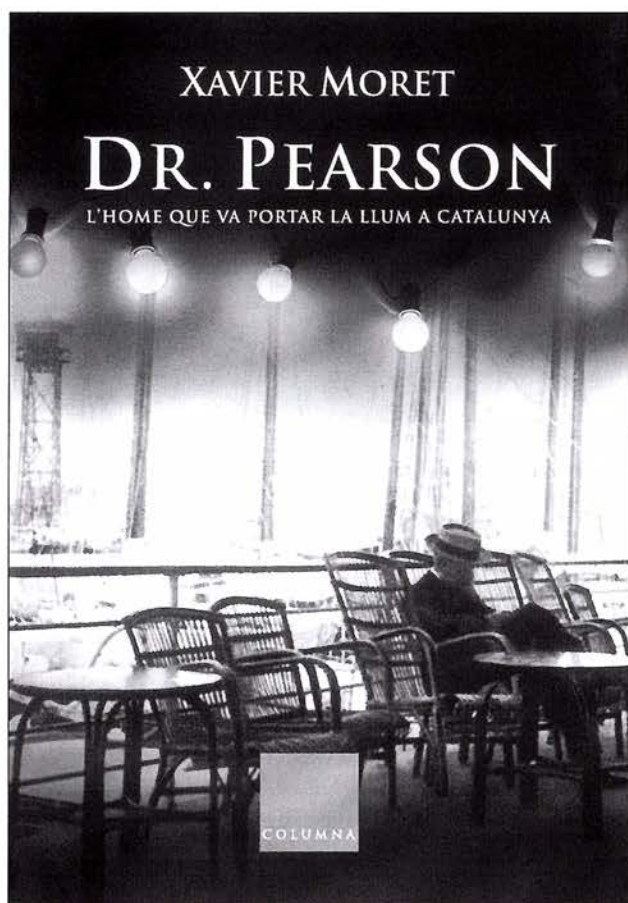
MORET, Xavier

Dr. Pearson. L'home que va portar la llum a Catalunya

Editorial Columna

Barcelona 2004

Mides: 24 x 17 cm, 207 pàg.

Un dia, un florestà descobreix que el vertader nom del barri en què viu té una segona part que recorda aquell home que el pensà, encara que mai no l'arribés a veure, Pearson. Un nom que era, també, un record màgic d'infantesa lligat a l'avi que el duia a passejar i que li explicava com havia conegut tan singular personatge. I el desvetllament de la curiositat el porta a voler saber més coses d'aquest home. Per algú que es guanya la vida escrivint, la temptació és evident, especialment quan la recerca realitza-

da li demostra la poca bibliografia que hi ha sobre una persona que ha resultat cabdal en la història catalana, i sobretot, d'una manera molt especial i significativa, en l'evolució posterior del municipi de Sant Cugat.

Frank Stark Pearson, nascut a Lowell, Massachusetts, el 1861, doctor en enginyeria, fou, en paraules de Moret, un *missioner tecnològic* que treballà en diferents països creant empreses productores d'electricitat i també de transport que consumien bona part de l'energia generada. Si això d'una banda va servir per portar el progrés al Brasil i Mèxic, no és menys cert que d'una altra li va permetre fer una gran fortuna personal. La seva vinguda a Barcelona va ser tardana, quan l'enginyer barceloní Carles Montañés acudí a ell per explicar-li els seus projectes d'electrificació de Catalunya, l'abast dels quals no saberen calibrar els financers locals. No hi ha cap dubte que l'energia hidroelèctrica canvià radicalment el panorama de la indústria catalana i li proporcionà llibertat d'emplaçament, fins llavors condicionada pels costos del transport del carbó o per l'existència d'energia hidràulica. De la mateixa manera que fins llavors no fou possible l'electrificació de moltes zones rurals de secà, allunyades dels grans eixos de comunicacions.

Quan Pearson va arribar a Barcelona, el 1911, feia anys que la ciutat coneixia els avantatges de l'electricitat. El seu primer enllumenat públic, a les Rambles, data de 1882.

El paper que va jugar Pearson al nostre país, doncs, no fou de missioner, sinó essencialment empresarial, sense que això pugui ser interpretat com un demèrit. Tot al contrari, va ser la persona capaç d'assumir la gran dimensió del repte i de trobar els recursos financers internacionals necessaris per tirar-lo endavant. Repte que sempre va tenir un clar horitzó de negoci, que significà acabar amb la competència per tal de concentrar el màxim de benefici possible. El 1920, quan ell ja era mort, l'empresa que havia creat controlava el 91,5 % de la producció i distribució d'energia elèctrica a Catalunya. La ràpida electrificació del país i l'impuls que això proporcionà a la indústria, doncs, va haver de pagar el preu del pràctic monopoli en mans estrangeres. És una llàstima que Moret sols s'interessés pels aspectes més de crònica, possiblement els més propers a la novel·la, i oblidés els efectes econòmics.

El llibre explica dues històries paral·leles. D'una banda, pretén ser una biografia de l'enginyer americà, sobretot de la seva etapa catalana, iniciada el 1911 i que fineix amb la seva mort sobtada quan en plena primera guerra mundial, el 1915, els alemanys enfonsen amb torpedes el vaixell *Lusitania* en què viatjava. De l'altra, és la narració de l'aventura personal de l'autor en l'escriptura del que teòricament hauria de ser una novel·la sobre Pearson. La dualitat té els seus precedents i no podem deixar d'evocar la tècnica literària emprada per Javier Cercas a *Soldados de Salamina*, un altre llibre que gira entorn d'un personatge històric, uns fets reals i la narració de com l'escriptor porta a terme la seva indagació per documentar-se. Si Cercas juga a dividir la seva obra en tres parts –l'autor, el protagonista i la recerca del testimoni–, Moret fusiona la primera i la tercera i exposa les dues trames en capítols alternats, els senars on el protagonisme el té l'enginyer i els parells on aboca les seves inquietuds i peripècies com a novel·lista. Així, el resultat són dues biografies paral·leles i entrelaçades.

Des d'una òptica sancugatenca, l'interès de l'obra gira a l'entorn de l'estratègia de Pearson, que consistia a produir energia i gastar-ne una part ell mateix a través de transports de tracció elèctrica. El pla de centrals hidroelèctriques al Pirineu estava complementat per la construcció d'un ferrocarril que havia d'unir la ciutat de Barcelona amb les ciutats fabrils del Vallès, travessant l'extens terme de Sant Cugat. La via fèrria, com succeí amb la carretera de Gràcia, genera externalitats en el territori que travessa i fa aparèixer nous barris: la Floresta, Valldoreix, més tard Mira-sol. El desenvolupament que ha conegut l'antiga vila i avui ciutat no hauria estat possible si no hagués comptat amb aquest mitjà de transport. Si el 1917 tenia una única estació, el 1925 s'inaugurava una segona a la Floresta i avui compta amb sis i està a punt de construir-se la setena.

L'autor adopta un to planer que facilita la lectura. Els fets sovint són presentats en forma de diàleg que, malgrat ser inventats, també podrien resultar veritables, cosa que li proporciona agilitat i evita aquella pesantor en què sovint caiem els historiadors. La tècnica de la doble narració no estalvia, però, seguir ambdues trames. Si el gruix de la biografia de Pearson es troba en els capítols senars esmentats, no és menys cert que els parells contenen anècdotes interessants que ajuden a perfilar la figura del protagonista i Moret sap dotar d'una dosi d'intriga la narració de l'escriptura del llibre. Quant a la seva dimensió temporal, no es limita als quatre anys que es va relacionar amb Catalunya, sinó que per exaltar la transcendència de la seva obra, es prolonga en una síntesi en la qual exposa el posterior esdeve-

nir de l'empresa, de com alguns competidors arraconats acaben fent-se amb una part del pastís. Així, el penúltim capítol senar esbossa el final de l'empresa, La Canadenca, i com aquesta fineix a mans de Fecsa. Del que ja no parla és de com Fecsa acaba en mans d'Endesa, ni del *culebrot* de l'OPA. Això, sens dubte, requeriria un altre llibre. A despit que l'autor reiteri la seva voluntat d'escriure una novel·la, el llibre està il·lustrat amb fotografies contemporànies als fets que narra, apropant-lo a la divulgació històrica.

DOMÈNEC MIQUEL

XIX PREMI BMW DE PINTURA

XIX Premi BMW
Claustre del Monestir
Museu de Sant Cugat

Durant l'última setmana de setembre i la primera d'octubre, el Reial Monestir de Sant Cugat va acollir la mostra del certamen Premis BMW de pintura, que cada any, des de 1986, convoca aquesta empresa alemanya. Els premis van néixer amb la idea de promocionar nous creadors pictòrics residents a Espanya, i

consta de tres categories: el premi absolut de pintura, dotat amb 35.000 euros, la Beca Mario Antolín d'ajuda a la investigació pictòrica i el premi BMW al talent més jove. També s'atorguen medalles d'honor a obres destacades però no guanyadores. Aquest guardó, del qual vàrem poder veure la 19a edició, s'ha convertit en un clàssic dins d'aquesta classe de certàmens plàstics, pel prestigi que ha assolit en part per rebre el suport de la Real Academia de San Fernando.

Pel que fa a les 37 obres que componien l'exposició, presenten una mostra heterogènia d'estils i tendències, i, com acostuma a succeir en una mostra tan extensa i variada, també la qualitat de les peces presenta diverses gradacions.

Tant les obres premiades com les seleccionades mostren un desplaçament tècnic acurat i rigorós, dins d'uns cànons amb certes innovacions formals i estilístiques sense sortir d'una certa convencionalitat. Presenten un gust clar per l'hiperrealisme, amb temàtiques, tant paisatges com retrats, més urbans que rurals. Quant a les obres abstractes, palesen una tendència cap a les arrels menys innovadores d'aquest estil, i mostren un joc d'equilibris de formes i colors, amb geometritzacions més contingudes que expressionistes.

Quant a l'obra guanyadora, *Al Norte*, de Fermín Ramírez de Arellano, presenta la visió d'un riu. Amb una clara depuració cromàtica, de blancs i negres, l'autor aconsegueix una austeritat que accentua l'expressivitat de l'obra. És una visió real del transcurs d'un torrent però no per això deixa de ser una interpretació personal del *topos* de l'home enfront de la natura.

El mecenatge des del sector privat cap al món de la creació artística sol ser necessari a la par que efectiu per a ambdues parts. D'una banda, és una font de finançament dels artistes però, d'una altra, és una manera de millorar el posicionament de la imatge d'una empresa, en aquest cas automobilística. La imatge de marca del fabricant automobilístic BMW, perquè així ho han buscat, ens remet a cotxes eminentment esportius, amb un acurat exercici d'estilisme en el disseny, on es busca sobretot una personalitat acusada i diferenciada de la resta de vehicles de la gamma mitjana-alta. Hi ha en BMW una recerca constant per transmetre una imatge d'elegància i precisió, tant en el funcionament dels seus mecanismes com en l'acabat curós dels interiors.

En les obres seleccionades hi ha una translació implícita dels conceptes corporatius de BMW en el món de l'enginyeria i el disseny al camp de la creació artística. Tot i la llibertat que en un principi s'atorga als au-

tors –tècnica i temàtica lliure, sempre que no s'al·ludeixi a cap marca comercial–, la realitat és que assoleixen certs riscos conceptuals sempre dins d'un marge que no comprometi aquesta marca automobilística, la qual dirigeix els seus productes a una elit de classe mitjana-alta i alta, sense excloure un creixent públic jove amb un cert poder adquisitiu, propi o familiar.

En conclusió, una materialització plàstica de la filosofia de la corporació BMW on qualitat i efectivitat prioritzen el seu vocabulari.

MARTA VILARDELL I AGULLÓ

IMATGES I PARAULES

De Miró a Clavé. Paraula i forma a l'art contemporani
Del 22 de juny al 12 de setembre de 2005
Museu de Sant Cugat

Amb motiu de la celebració de l'any del llibre i la lectura, al claustre del Monestir es va presentar una exposició d'art contemporani promoguda pel Museu de Sant Cugat i formada per més de 50 obres representatives de més de 50 artistes actuals, del país i de fora, procedents de col·leccions particulars i d'altres inèdites.

Una selecció força heterogènia en l'aspecte plàstic i estilístic, en què l'element unificador era el literari. La tria va anar a càrrec de l'Associació Art Catalunya, formada per més de deu galeries d'art, entre les quals es troba la santcugatena Canals Galeria

d'Art, i també Galeria Carme Espinet, Espai Cavallers, Espai G d'Art, Galeria Antoni Pinyol, Galeria Arcadi Calzada, Galeria Barcelona, Galeria Montcada, Galeria Ignacio de Lassalette, Maragall Sala d'Art, Cal Talaveró, que, entre d'altres, van cedir les obres dels seus fons.

Els artistes escollits per a aquesta mostra van ser molts i ben diversos. És cert que algun d'ells, com Ramon Casas, tant per la seva cronologia com per l'estil s'ha de catalogar molt més com a modern que com a contemporani, però d'alguna manera simbolitzava un punt d'arrencada vers la contemporaneïtat. La relació completa dels presentats és la següent: Rafael Alberti, Jaume Amigó, Francesc Artigau, José Carlos Balanza, Sergi Barnils, Cristina Batllori, Àngel Camino, Ramon Casas, Manuel Castro, Cesc, Antoni Clavé, Pep Codó, Neus Colet, Albert Coma Estadella, Anna Comellas, Miguel Condé, Modest Cuixart, Eduardo Chillida, Alberto Datas, Juan de Andrés, Mercè Diogène, Equipo Crónica, Quim Domene, Núria Fernández Estopa, Grau Garriga, Josep Guinovart, Lluís Ivern, Frank Jensen, Isabel Loewe, Joanpere Massana, Rufino Mesa, Joan Miró, Moreno & Soria, Pere Munné, Jaume Muxart, Joseph Niebla, Bruno Ollé, Benjamín Palencia, Àlex Pallí, Perico Pastor, Agustí Penadés, Perejaume, Ràfols Casamada, M. Assumpció Raventós, Amèlia Riera, Gabriel Rigo, Gerard Rosés, Benet Rossell, Gerard Sala, Pere Salinas, Isabel Saludes, Rosa Siré, Antoni Tàpies, Anna Valls, Joan Josep Tharrats, Lluís Ventós, J. P. Viladecans.

El llistat permet observar la convivència d'autors vius, Antoni Clavé, amb altres ja difunts, Joan Miró. Tanmateix, es va donar la trista circumstància que en el transcurs de la mostra va morir el primer dels pintors mencionats. Cal destacar, també, la participació de creadors locals.

L'exposició va incloure una gran varietat formal i plàstica amb una selecció d'estils, generacions (s'hi representaven tres segles d'art contemporani diferents, el XIX, XX i XXI), tècniques i mitjans d'expressió molt amplis. S'hi va poder veure pintura, escultura, serigrafia, tècniques mixtes, collages, una instal·lació, objectes artístics, dins la diversitat de llenguatges de la modernitat i la postmodernitat.

El vincle unificador de totes elles era la referència constant a la literatura, l'acte d'escriure o l'escriptura mateixa. Una estreta relació entre les arts visuals i el món del llibre. Algunes obres suggerien poemes o s'hi inspiraven, d'altres eren homenatges a llibres, obres universals, també referències a escriptors, com en el cas de l'homenatge de Miró a García Lorca amb l'aiguatinta *Le poète assassiné* o el de Tharrats a J. V. Foix.

D'altres motius eren poemes visuals o referències visuals a poemes coneguts, com en el cas de les serigrafies de l'escriptor Rafael Alberti *Aire, tierra, agua, fuego*, també cobertes per a revistes reconegudes, com la *Dona jove asseguda en un sofà* de Ramon Casas, publicada a la revista *Pel i Ploma*, o les propostes per a la portada de la revista *Qüestions d'art* de Joan Miró o Antoni Tàpies. Algunes obres utilitzen el llibre com a element formal de representació, o certes lletres, o escriptures procedents d'altres cultures i civilitzacions...

En definitiva, una exposició molt diversa i pluridisciplinària amb el món literari com a fons d'inspiració, que va permetre directament o indirectament poder fer una passejada interessant, encara que ràpida, per la trajectòria formal de l'art contemporani des de finals del segle XIX fins als nostres dies.

Una oportunitat si més no única per contemplar una selecció d'obres integrada per noms, formes i estils de gran pes en el món de l'art contemporani, escrit en lletres grans.

MIREIA NAVARRA MUNUERA

ELS ALTRES SANCUGATENCS

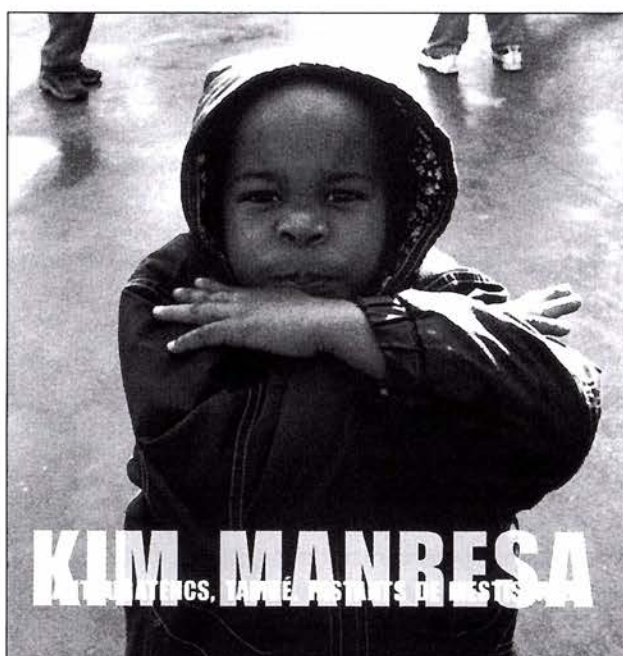
KIM MANRESA

Sancugatencs, també. Instants de mestissatge

Del 25 de novembre de 2004 al 27 de febrer de 2005

Exposició Grau-Garriga, etapa sancugatenca. Casa

Museu de Sant Cugat

Durant tres mesos, el pis superior del claustre del monestir de Sant Cugat va acollir una exposició de fotografies realitzades pel conegut i prestigiós fotògraf de reportatge Kim Manresa, que des de ja fa un cert temps és resident a la ciutat.

La mostra presentava un total de més de 50 fotografies, encarregades per la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament, el tema principal de les quals era la immigració i la nova realitat social present a Sant Cugat. Els comissaris foren el mateix Kim Manresa i Salvador Cardús, professor de sociologia de la Universitat Autònoma de Bellaterra.

L'exposició de fotografies anava acompanyada de breus explicacions de l'autor, contextualitzant i informant els espectadors en relació amb les moltes petites històries particulars i personals immortalitzades en les imatges, les quals constitueixen en definitiva les autèntiques protagonistes de l'exposició.

Acompanyaven aquesta galeria de "retrats socials" algunes cites provinents de les diferents cultures i països representats, i al final de la galeria un plafó informatiu que aportava més dades relatives a la demografia i el creixement de la ciutat, insistint en els aspectes relacionats amb la immigració i la seva procedència actual.

Per entendre millor el to i la intencionalitat crítica d'aquestes imatges és important tenir present la trajectòria professional i personal d'en Kim Manresa, caracteritzada per la creació de fotografies i reportatges compromesos, durs, directes i de vegades fins i tot crus i provocadors, en mostrar la realitat social tal com és, aquí i ben lluny al mateix temps, amb la voluntat de remoure consciències i lluitant contra la indiferència.

Kim Manresa ha exposat gairebé per tot el món: Estats Units, França, Anglaterra, Alemanya, Itàlia, Japó, Colòmbia, Nicaragua, Espanya, Austràlia, Senegal,... Ha rebut nombrosos premis vinculats amb el fotoperiodisme i ha publicat més de vint llibres de fotografies.

Els seus temes més coneguts: la nit a les grans ciutats, el món de la droga, la prostitució adulta, la prostitució infantil al Brasil, l'explotació laboral infantil, el cas de les nenes víctimes del ritual de l'ablació de clítoris, entre d'altres de polèmics.

En aquest cas concret la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Sant Cugat li encarregava la realització, des de Nadal fins a Festes Majors, d'un petit reportatge en imatges de les diferents cultures i paï-

sos que actualment tenen una presència important en aquesta ciutat, fruit principalment del fort boom demogràfic que s'ha anat produint en les darreres dècades. Àfrica, Àsia, Centreamèrica i Europa són les procedències més notables.

Els països més representats: Marroc, Equador, Colòmbia, els països del nord d'Europa, Xina, Pakistan, a través de les mirades i les històries d'alguns ciutadans concrets i coneguts. Els temes més citats: la pobresa, la precarietat, la llengua, els papers en regla, la vida en família, la inevitable separació entre parents, la nostàlgia de viure lluny de casa, són alguns dels conflictes més evidents.

Per altra banda, temes més agradables com: la convivència, l'intercanvi cultural, l'esforç pel respecte al culte i a les tradicions, la gastronomia, la integració en la nostra cultura, tant els petits a les escoles com els grans, l'aprenentatge de noves llengües, les ajudes socials, la participació en les festes locals, els locutoris, els transports públics, la vida al carrer,... En definitiva, la seva presència evident i el desig d'una integració natural i mútuament enriquidora. La doble cara de la realitat actual dels immigrants a St. Cugat com en d'altres ciutats.

L'exposició també fa referència especial als petits i els joves, els actuals i futurs catalans i ciutadans santcugatencs, protagonistes també d'un procés en creixement i que no s'atura. Un procés que ens condueix a nous paisatges urbans i socials en els quals les cultures s'interrelacionen i on tots acabem sent, en paraules de Salvador Cardús:

"...immigrants, sense haver-nos mogut de lloc. El cert és que el poble, la ciutat de la nostra infància va desaparèixer amb la nostra joventut i ja és com si tots vinguéssim d'un altre indret. Tots som immigrants."

..."qui ens dirà que la noia de la dansa del ventre no estudia filologia catalana a la UAB?, i a la mestra dels nostres fills que tindrà uns trets facials orientals que portarà nom xinès que li van donar a l'internat on va ser adoptada i els cognoms catalans dels pares que la van anar a buscar, qui gosarà preguntar-li si és d'aquí?"

Aquestes i altres qüestions són les que sovint la gent es pregunta darrerament i que quedaven ben paleses en les cares dels espectadors i en els comentaris deixats per escrit al final de l'exposició. Paraules de diàleg, paraules de respecte, també paraules guiades per la intransigència i pel temor a allò desconegut que és el futur més pròxim. Un futur que ja és present, que està aquí a Sant Cugat, ja fa temps, al costat de casa i entre nosaltres. Un present que trenca

fronteres i, inevitablement per a aquells que s'hi resisteixen i no volen entendre, uneix cultures i modifica els pobles, com ha estat sempre...

Perquè, com diu una proverbi àrab: *"La teva pàtria es troba allà on et sentis bé"*.

MIREIA NAVARRA MUNUERA

ARTISTES PER LA PAU

UNIVERSITAT INTERNACIONAL DE LA PAU
 20 anys a Sant Cugat fent camí per la pau
 Exposició organitzada amb la col·laboració de
 FIRART
 Casa de Cultura de Sant Cugat del Vallès
 Juny – juliol 2005

La Universitat Internacional de la Pau, fundada a Sant Cugat del Vallès el 1985, arriba als 20 anys d'existència i vol commemorar-ho de manera gràfica amb una exposició on l'art esdevingui missatge de pau. Frederic Roda, un dels membres promotors de tal iniciativa, remarca que, massa sovint, l'art s'ha inspirat més en la guerra que en la pau. En aquesta mostra, doncs, hi ha una clara voluntat de donar la volta a la història i començar un nou camí, no tant de denúncia de la barbàrie, com de construcció de l'harmonia i la bona voluntat entre els éssers humans.

Amb aquesta proposta i com a símbol del que la pau suposa d'entesa, ha cercat la col·laboració d'una altra entitat local, l'Associació d'artistes visuals i plàstics FIRART, que va acceptar el repte i proposà als seus afiliats crear una obra vinculada al tema. La seva presidenta, Imma Pueyo, remarca en la presen-

tació del catàleg la generositat dels artistes, gent de pau, sempre disposats a donar un cop de mà en les tasques solidàries i a comunicar, a través de les obres, missatges d'esperança. Semblantment es convidà expressament alguns artistes també locals que anteriorment havien col·laborat amb la UIP.

El nexa d'unió entre les diferents realitzacions presentades a l'exposició col·lectiva fou el tema de la pau. Evidentment, cada artista va tenir plena llibertat a l'hora d'abordar la proposta. Alguns l'entenen com quelcom fortament vinculat a la vida, potser perquè la violència s'associa amb la mort i la destrucció. Núria Alsina pren un nadó com a símbol d'un futur diferent; Leonor Hernández presenta una composició abstracta de textures i tons suaus, on les gotes esdevenen esperança de vida; Anna Jiménez escull una massa de vint arbres, tants com anys d'UIP, perquè el vegetal és, en ell mateix, evocació viva de creixement; Emma Sabadell estableix una metàfora poètica amb les petites branques carregades de fruits. Un segon grup fa coincidir la pau amb la llum, a través d'imatges molt diverses on predomina el color blau: Dalmases amb un paisatge del monestir des de la finestra del seu estudi; Veli Dalmau amb matisacions còsmiques informalistes; Jaume Muelas amb una figura humana de braços oberts front la blavor del cel; Isabel Narbon opta per una abstracció planetària; Begoña Valcárcel incorporant gravats a la tècnica mixta. Un tercer contingent optà per apropar-se a la realitat local i retre un homenatge específic a l'aniversari: Carme Castellsagués conjuga símbols de la pau, de la UIP i de Sant Cugat; Joan Marigot, amb un grafisme de traç contundent, en el qual les paraules se sobreposen en diversos plans per arribar a la pau; Imma Pueyo, amb una interpretació personal del plànol de la ciutat, on els itineraris conflueixen en el Centre Borja, lloc tradicional de les sessions de la UIP. Cristina Segura sobreposa les definicions al logo de la UIP. Finalment, representacions estrictament singulars com els retrats de premis Nobel que fa Adolf; l'abstracció filosòfica de Rafael Centelles; la composició delicadament lluminosa de Cèlia Conesa, gairebé una finestra oberta al futur; el verd simbòlic de l'esperança en les geometritzacions de ciutats, de Victòria Ibáñez; la ironia punyent de Miquel Pellicer, que pinta de roig el seu colom i defineix la pau com el temps que resta entre dues guerres. També és roig el cel d'Elsa Pons, on es pot dipositar l'esperança d'una nova albarda.

Quant als artistes convidats, atesa la precipitació amb què es formulà la invitació, tots ells aportaren obres del seu fons, d'on seleccionaren allò que s'adeia més amb els propòsits de la mostra. Sergi Barnils col·labora amb una de les seves particulars vi-

sions de la ciutat celestial, on els justs troben el premi de la pau perpètua. Neus Colet, en sintonia amb l'anterior, presenta una escultura-torre, de planxa de ferro amb parts gravades a l'àcid, on la seva elevació espiritual no deixa de contenir presons internes. Paco Minuesa, incisiu i sarcàstic, aporta una visió de l'èxode, amb fardells que es barregen amb els homes fugitius, no se sap si de la guerra o de la misèria. L'escultor Pep Codó hi és present amb la figuració abstracta d'un ocellot de gran puresa de línies. Quim Vinyoles, fidel a la seva trajectòria informalista, ni tan sols és capaç de trobar un títol adequat a la seva obra, que interpreta com una mirada particular al caos, matriu tant de violència, com germinació de la pau i l'harmonia. Finalment, Manolo Belzunce, darrerament prolífic il·lustrador de llibres, ofereix unes variacions sobre Manet, prenent la serenitat de la figura femenina nua del *Déjeuner sur l'herbe* com a referència de l'equilibri de la pau.

Col·lectives com aquesta esdevenen de gran utilitat a l'hora de prendre el pols a l'art que s'està fent a la nostra ciutat, ja que permeten trobar en una mateixa sala tendències i pràctiques artístiques diverses, on cada autor presenta la seva manera personal d'enfocar el tema, ja sigui d'una forma més intel·lectual i abstracta, ja d'una més figurativa i evident. En qualsevol cas, la mostra confirma la funció social de l'art i la seva capacitat de transmetre idees a partir de la realització plàstica. És una vertadera llàstima que l'esforç del seu muntatge s'escoti en el curt període de la seva exposició i que ningú no s'hagi plantejat la seva itinerància pel país, com a ambaixadora i difusora de la tasca que està fent la Universitat Internacional de la Pau.

PERE GIBERT I CARRERES

HISTÒRIES PARAL·LELES

SÁNCHEZ I GONZÁLEZ, Miquel
Història de Cerdanyola. Dels orígens al segle vint
 Ajuntament de Cerdanyola i Montflorit Edicions
 Cerdanyola. Novembre de 2005
 24 x 16,8 cm, 474 pàg.

Miquel Sánchez és un historiador d'àmplia formació acadèmica, amb grau de doctor, a qui la vida, com tants altres, l'ha portat a una professió ben diferent. Però això no ha fet que oblidés la seva vocació inicial i s'ha dedicat a furgar en el coneixement de com va evolucionar la seva població, Cerdanyola. I és per això que, des de finals dels anys setanta, ha vingut estudiant i publicant els resultats de la seva recerca, que ara aplega en un sol volum, patrocinat per l'Ajuntament.

Miquel Sánchez i González

L'anàlisi de la realitat concreta de l'esdevenir de cada població és el petit laboratori on es poden comprovar fins a quin punt es compleixen les teories dels grans generalistes, on s'observen les solucions específiques amb què la comunitat local respon als problemes comuns de repartiment dels mitjans de producció, de control de l'excedent, del grau de llibertat personal, de la seva organització interna, de la seva adaptació a les demandes dels nous temps.

El llibre s'enfronta amb un primer problema comú en aquest tipus d'obra, que és el to que se li ha de donar. Un excés d'erudició o de llenguatge tècnic en pot fer un objecte reservat als especialistes, allunyat del públic general. Així, sense renunciar a la precisió de la dada, limita al màxim les notes a peu de pàgina sols a aquells casos que exigeixen un aclariment suplementari. El resultat és una obra de fàcil llegir, on a voltes baixa a l'anècdota concreta d'uns personatges, però que sap mantenir el nivell general que ha de tenir la història d'un poble.

El subtítol del llibre deixa clara la intenció de l'autor d'oferir una visió global de tot aquest esdevenir, començant per la notícia sistemàtica de tots els jaciments arqueològics que es troben dins un territori

que, anys a venir, es convertirà en l'actual municipi. Hi ha, si voleu, un cert enlluernament per l'inventari de les troballes i poca explicació dels règims de vida. El gruix de part dedicada a l'edat mitjana és d'un quart del llibre, el mateix que el de l'edat moderna, mentre que la contemporània és un xic més reduïda.

La formació històrica de Cerdanyola està lligada íntimament a la de Sant Cugat i en especial al seu monestir que, durant un cert nombre d'anys, fou un dels senyors del castell de Sant Marçal. D'altra banda, no es pot oblidar la presència de la família Saltells, vassalls dels monjos, el darrer membre de la qual protagonitzà l'assassinat de l'abat Biure. La història d'ambdós municipis, doncs, s'entrellaça en molts moments, també perquè una part del terme de Cerdanyola és més propera al nucli urbà de la vila de Sant Cugat que a la pròpia parròquia. Els plànols esquemàtics que il·lustren l'obra serveixen per ubicar determinats topònims.

Una vegada superada la remença, s'observa la mobilitat pagesa entre els dos termes. Els Cabanyes de Cerdanyola acabaran donant nom a una masia de Sant Cugat a tocar de la riera de Rubí, mentre que els Cuiàs faran el camí a la inversa i finalment s'instal·laran a Montcada. D'altra banda, les relacions de veïnatge ajuden a mantenir l'exogàmia de les famílies i traçar vincles d'ajuda fora del propi municipi, especialment importants en una societat sotmesa a les vicissituds climatològiques que fàcilment podien malmetre una collita anual. No menys important és haver recollit els diferents noms que han tingut les masies al llarg del temps, abans de consolidar-se l'actual, dades que en faciliten la correcta identificació. No és gens estrany que pagesos santcugatencs tinguessin terres al terme veí, com els de Rubí en tenien al nostre.

Possiblement l'edat contemporània requereixi una major tasca de recerca, ja que presenta algunes mancances, com ara les conseqüències de la desamortització i de la revolució liberal, temes pels quals passa de puntetes, sense explicar la formació de la propietat burgesa. Semblantment ens deixa amb la curiositat insatisfeta respecte del pas del poblament dispers al concentrat, la influència que hi van tenir el ferrocarril i la carretera de Barcelona a Sabadell i Terrassa, la modernització que pogueren portar els estiuejants, l'associacionisme cultural i polític o el perquè de la seva absència. Un segle en què encara resta molt per investigar, tot i la mancança de documentació.

Pel que fa al segle xx, també existeix un esquematisme molt gran, sense que es deixi entreveure l'obra de la Mancomunitat de Catalunya, l'evolució de

les diferents entitats populars que es formen, l'etapa de la dictadura, el canvi que suposa la república i quelcom més de la guerra civil, com ara l'expedició dels cenetistes de Cerdanyola que cremaren l'altar major del monestir de Sant Cugat o el malbaratament del vi del celler cooperatiu. Sobta, per exemple, que es parli de 168 execucions els primers dies de la revolució, sense especificar quants eren del poble i quants de fora, que no es digui res del comportament dels estiuejants, dels refugiats, etc. Pel que fa al franquisme, sorprèn que es redueixi al llistat d'alcaldes i la seva obra, sense cap mena d'aportació més popular. Relació que, d'altra banda, acaba el 1977, ignorant la transició i l'etapa democràtica, que no mereixen ni una referència. Cal destacar pel seu especial interès el breu dibuix de la fàbrica Uralita, fonamental per entendre moltes coses del segle xx.

El llibre es clou amb un apèndix d'antroponímia i un altre més extens sobre la toponímia local, que recull un miler de noms formats al llarg de mil anys i organitzats sistemàticament en 16 apartats que en faciliten la consulta. L'epíleg vol ser un breu resum de tres pàgines on s'ofereix una síntesi de tot el que s'ha exposat. Es tanca amb un dens apartat de fons documentals i bibliografia, organitzada per capítols.

Una història, doncs, que cal tenir en compte per entendre certs aspectes de la nostra, ja que es desenvolupa en paral·lel i ben sovint s'entrecreua.

DOMÈNEC MIQUEL

IMATGES RECUPERADES

PERE FORMIGUERA

Exposició de tres fotografies

Musa de la Nit de l'Art 2004-05

Sala capitular del Monestir de Sant Cugat

Museu de Sant Cugat

L'últim dissabte de maig se celebra a Sant Cugat l'anomenada Nit de l'Art. Les galeries d'art, els espais municipals, la Casa de Cultura, el Museu, obren fins la mitjanit. L'oferta és àmplia: copa, cava i una passejada per un, varis o tots els espais artístics, depenent de l'interès del públic. La Nit compta amb una simbòlica Musa que és escollida entre els artistes plàstics, i enguany, per ser l'any del llibre, entre els escriptors de la ciutat amb una trajectòria singular de qualitat. El 2004 va ser la personalitat de Pere Formiguera qui va assumir tot l'any la representació, segons la mitologia grega, d'una de les nou filles de Zeus, protectores de tota saviesa i arts humanes. Per clausurar-lo, Pere Formiguera va fer una exposició a

la sala capitular del claustre del monestir, tal com l'any anterior va ocupar-la amb un entornament tèxtil l'artista Grau-Garriga, musa del 2003.

Pere Formiguera (Barcelona, 1952) és llicenciat en Història de l'Art per la UAB. És membre del Departament de Fotografia de la Fundació Miró i del consell assessor del Departament de Fotografia del MNAC. Ha estat comissari de diferents exposicions, ha escrit nombrosos textos sobre fotografia i ha realitzat exposicions personals a Europa i els EUA. Vicenç Altaíó diu d'ell que és "[...] un explorador de les fronteres universals que delimiten la raó, no pas la ficció, la veritat, no pas el fals, la llibertat, no pas la moral natural".

El muntatge a la sala capitular constava de tres fotografies en blanc i negre que estaven centrades sobre les tres parets de carreus de l'espai claustral. Les tres imatges tenen un origen casual i varen ser trobades en un mercat vell, tres rostres desconeguts, d'incerta època, que l'atrauen i que se n'apropia. Posteriorment les imatges seran manipulades manualment per mitjans tecnològics fent ús de l'escàner d'alta resolució i estampades directament sobre una planxa d'alumini, utilitzant set tonalitats de tinta. El

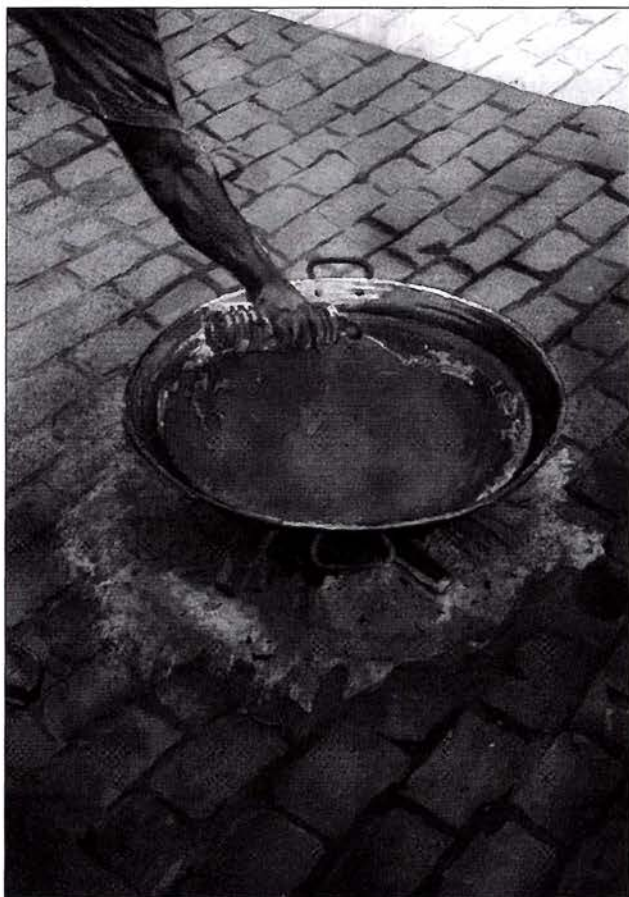
resultat és sorprenent, les marques de l'acció personal demostren que el domini tècnic i el gest plàstic del fotògraf estan per damunt de l'eventualitat del procés mecànic d'origen. Aparentment, les tres obres són retrats. El de l'esquerra, una dona de mitjana edat que evoca pel seu pentinat i la mirada aquells avantpassats desconeguts que apareixen en els àlbums de fotos familiars. La cara és de forma ovalada, està girada de costat dirigint-se vers l'absis central on hi ha la fotografia d'un infant nu, amb els braços estesos. Mira a un punt de l'infinit, cap a l'interior d'ella mateixa, reflexiva i alhora amb certa melangia, entre la recerca de l'equilibri interior i la tristesa serena. A la dreta, una cara alçada, mig perfil dirigit al centre de la sala, d'un home jove amb expressió insana. Les tres figures destaquen sobre un fons fosc, abstracte, en què ha actuat la mà del fotògraf traçant gestualment línies i taques per donar-li un caràcter plàstic. La dona té una forta ratlla en diagonal que accentua la tensió i separa l'espectador d'aquest rostre extraordinari lligat al seu destí cruel del dolor.

El conjunt ens recorda inevitablement les representacions del tema religiós de la crucifixió. Maria i Sant Joan al voltant de la figura de Jesús. Sorpren, en primer lloc, que en la nostra societat, tan laica, hi hagi algú que tingui l'atreviment de fer la relectura d'una iconografia aparentment obsoleta, suposant que no hi ha cap intencionalitat de l'autor per exaltar els "Misteris" cristians. El tema, que es desenvolupa en abundància en l'època gòtica, renaixentista, en el període d'exaltació de la Contrareforma, ha mostrat el gust per commoure abans que per comprendre i ha accentuat l'emotiu i dramàtic en la representació. Les imatges de Pere Formiguera són una relectura, una nova representació iconogràfica de l'assumpte, reflex de l'àmplia cultura artística, de la visió transcendent d'un humanista contemporani i dels coneixements tècnics de l'autor per actualitzar aquelles icones, aquells símbols emblemàtics del sacrifici, del dolor i la desesperació per les injustícies del nostre temps. En la figura del nen s'expressa la imatge de la víctima innocent, l'objecte indefens sobre el qual recauen maltractaments, fam i mort. Les altres dues reflecteixen uns sentiments sensibles a la percepció del sofriment aliè que alhora interioritzen. Les fotografies evocuen una autenticitat estètica que va molt més enllà de la seva realització i ens acosta a la plàstica barroca, en tant que la imatge recobra una gran importància pel seu naturalisme, per la recerca del que és emotiu. Amb tot, Pere Formiguera aconsegueix integrar la reflexió sobre els desequilibris actuals amb la plàstica contemporània.

IMMA PUEYO

CRÒNICA AQUAREL·LADA DE FESTA MAJOR

El concurs d'arrossos vist per en Joan López
Club Muntanyenc Sant Cugat
Festa Major 2005

El concurs d'arrossos de la plaça de Barcelona ha esdevingut un dels actes més populars de la Festa Major de Sant Cugat. Des dels més tradicionals de la vila, aquells de pagès pobre amb quatre verdures o els de bacallà, fins a les rares sofisticacions marineres desconegudes fins a temps recents en un poble de secà com el nostre. Però, en el fons, els seus components són el de menys. La gràcia està en què cal fer-lo en colla i sobretot menjar-lo en companyia, gresca i xerinola.

Joan López ha volgut deixar constància documental de tot el procés d'elaboració, des d'estendre la capa de sorra sobre les llambordes de la plaça perquè l'escalfor no les malmeti, l'encesa del foc, sempre de llenya, els tres peus, simples però sòlids, la paella lluent, el primer raig d'oli, el sofregit i així

successivament fins que l'arròs està enllestit. Després el jurat el tasta, puntua i la gent el menja.

Temps enrere, en una conferència al claustre del monestir, Jesús Prieto reivindicava el bon fer de l'artesà en l'art. Joan López n'és un exemple. Els llargs anys que va treballar a la casa Aymat li han proporcionat un extraordinari domini del dibuix i del color. Massa vegades, quan es parla d'Aymat, hom només recorda la secció de tapissos per la seva transcendent renovació en aquest art, ignorant que si la fàbrica subsistia era mercès al treball callat i ben fet de les catifes. És justament en aquesta darrera secció on en Joan va desenvolupar la seva tasca i va aprendre la meticulositat que requereix l'ofici de dibuixant de cartrons, la precisió del traç, l'exactitud del to.

Des de fa un cert temps, s'ha tornat a dedicar amb més plenitud a l'aquarel·la. Les seves portes de la part vella de Sant Cugat, l'abundosa sèrie de plaques de carrer, els detalls de finestres del monestir en són un bon exemple, que hom ha pogut contemplar en les mostres de Firart al carrer de Santiago Rusiñol i en les seves exposicions col·lectives. El seu és un treball acurat, que es mou dins el realisme més estricte, sense caure, però, en la il·l·lusió fotogràfica, ja que és capaç de donar-li aquell toc personal de creativitat.

La sèrie dels arrossos de Festa Major es planteja un conjunt de reptes tècnics gens menyspreables. El punt de vista de l'artista, el d'una persona dreta que mira quelcom que es troba al terra, fa que els enquadraments no tinguin horitzó i que el paviment de llambordes hagi d'aparèixer com una superfície plana i sòlida, amb les seves petites irregularitats i enfonsaments, alhora que les múltiples peces que la conformen ajuden a traçar una perspectiva gairebé renaixentista. Els jocs de llum i d'ombra derivats dels arbres de la plaça, dels edificis i del mateix foc sota la paella l'obliguen a interpretar una quantitat infinita de matisos en el color, tant si es tracta de la sorra, com dels reflexos sobre el metall brunyit o la transparència greixosa de l'oli. En aquest sentit, en Joan es troba molt més proper a la manera de fer de Rudolf Häslar que a la del madrileny Antonio López, per citar dos grans mestres de l'hiperrealisme contemporani.

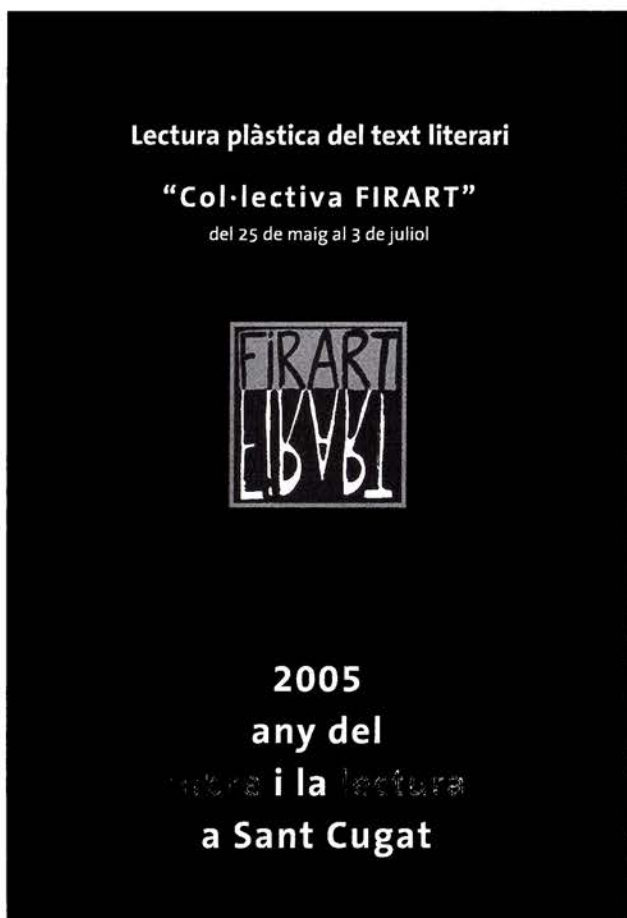
L'exposició marca, també, una fita històrica, ja que és la darrera que el Club Muntanyenc presenta en aquest local de la plaça de Barcelona, abans de traslladar-se a la nova seu de la Rambla del Cellar. Des dels seus orígens, l'entitat es va vincular amb l'art local oferint la seva sala de manera desinteressada perquè els artistes poguessin mostrar la seva obra

al públic, fet especialment transcendent en aquells anys en què no existia cap galeria d'art a Sant Cugat i també després, donant oportunitats a joves i afeccionats que difícilment podien accedir-hi. Esperem que aquesta sana tradició cultural continuï renovada al nou edifici.

PERE GIBERT

LECTURA PLÀSTICA DEL TEXT LITERARI

Exposició Col·lectiva de Firart
Any del llibre i la lectura a Sant Cugat
 Casa de Cultura
 Del 25 de maig al 3 de juliol de 2005

L'any del llibre i la lectura ha estat un pretext excel·lent per unir les diferents entitats santcugatènques amb un objectiu comú. És evident que potser no tot ha sortit com es volia, però tampoc és aquest el lloc per fer-ne balanç. El que ens interessa és l'exposició col·lectiva i oberta que Firart va organitzar

sota aquest lema i que va atraure un nombrós públic a la Casa de Cultura, fins al punt que molt abans de la cloenda s'havien exhaurit els catàlegs, amb presentacions de l'alcalde, de Baltasar Porcel –musa de l'art de l'any per la seva condició d'escriptor– i de la presidenta de l'Associació d'artistes plàstics i visuals.

El repte consistia a plasmar la visió plàstica d'un text literari de lliure elecció, emprant la tècnica que preferís l'artista. En la presentació, cada obra anava acompanyada de les línies escollides, a fi que l'espectador pogués relacionar les unes amb l'altra. El conjunt de la sala permetia prendre el pols a l'art que s'està fent a Sant Cugat en aquests moments, el qual presenta un alt nivell de qualitat que va fer emmudir les veus poc inclinades a acceptar les barreges de treballs de professionals i afeccionats. Especialment convidat va ser en Joan Tortosa, per la seva qualitat de mestre de molts dels pintors participants, que presentà un collage evocador dels Jocs Florals de 1907.

Dins l'àmbit de pintura realista, i salvant les particulars interpretacions i llenguatges de cada artista, cal destacar la delicadesa de Katia Alavedra amb el seu mirall trencat; el bodegó vital de Marta Belmonte; l'escena costumista de Toni Lasheras; el joc de llum en un carreró de Marràqueix d'Elena Carceller; la reincident figura egípcia de Margarida Oliver, i el petit vaixell de paper de Leonor Hernández. Seguint dins la línia figurativa, però entesa d'una manera més personal i lliure, hi havia el grup entorn del lector, de Rafael Centelles; l'eteri lirisme de Celia Conesa; la blava poesia de Cristina Segura; la màgia onírica d'Emma Sabadell, i la voluntat del testimoni històric de Fèlix Mestres.

El conceptualisme estava representat per les delicades tècniques de transferència de Maria Fabre; una obra impactant de Joan Marigot, basada en una carta de Dalí a Pla; les subtileses matisades de Gemma Molera; l'arabesc del dibuix de Nour Estalella; el poema objecte que Adolf dedicava a Brossa, amb la particularitat de ser interactiu. I més properes a l'abstracció, l'explosió cromàtica de Pilar Valls i la geometrització d'Assumpta Osés.

Quant a les altres tècniques, la ceràmica comptava amb tres obres, totes elles femenines: l'al·legòric personatge sortint de les pàgines d'un llibre de Pedrolo, de Núria Alsina; la torre far d'Olga Martínez, evocant el poema Ítaca de Kavafis, i el llibre de Carmen Alonso, enfrontant la dona a la solitud feréstega de les muntanyes. Tan sols un gravat, el de Bibiana Pedemonte, on papers, llibres i una tassa de cafè s'a-

cumulen sobre una taula, que podria ser la meva. La fotografia està present amb un retrat sofisticat i pictòric que Pep Pujol fa a la seva filla, amb refinats tocs leonardians, mentre que Mercè Bell, una generació més jove, opta per la creació estètica a partir de la tecnologia digital, de la qual és una professional experta.

Resta l'obra insòlita d'Imma Pueyo, habitualment pintora i ocasionalment escultora. Es tracta del "Llibre aliment", on la metàfora del nodriment espiritual esdevé el joc de paraules que l'ha portat a crear un llibre de pa, del qual sobresurt un tall de pernil a manera de punt. Escultura comestible, que a despit del seu realisme total, entranya una forta conceptualització del missatge amb elements de la més estricta quotidianitat.

L'exposició es va complementar amb la projecció d'un muntatge audiovisual d'Esteve Miquel, que s'iniciava amb una figura romànica del claustre –un profeta amb un llibre a la mà– i seguia per coneguts exemples de la història de l'art.

Una reflexió interessant sobre la importància que els llibres tenen en la nostra vida, vista a través de la plàstica, amb una selecció obligada que ve donada per l'espai disponible i una clara voluntat que hi fossin representades les diferents tendències i maneres de fer del que avui s'està realitzant a casa nostra.

PERE GIBERT